

Tomàs Llopis
Cremareu
aquesta carta

Premi
de Novel·la
Ciutat d'Alzira

‘DRAMATIS PERSONAE’

- Adrià D’Utrecht: preceptor de Carles I, bisbe de Tortosa, inquisidor general i futur papa amb el nom d’Adrià VI.
- Alfons el Magnànim: rei d’Aragó (1442-58).
- Alonso de Fonseca: arquebisbe de Santiago. Va anar a València a oferir la intercessió del papa per a resoldre el conflicte de les Germanies.
- Àlvar Carmona: passamaner. Gaudia de prestigi entre els agermanats. Formà part de la primera Junta dels Tretze.
- Andreu: fill de Margarida.
- Andreu Dalmau: ciutadà. Segons la *Breu relació de la Germania de València*, de Guillem Ramon Català de Valeriola, és testimoni, amb l’autor, d’un aldarull contra uns sodomites.
- Andreu Gomis: velluter. Fou elegit jurat l’any 1520.
- Antoni Agustí: vicecanceller, president del Consell d’Aragó. Aconsella el rei contra la Germania.
- Battista Burgarini: banquer italià.
- Beatriu Ferrer: muller de Joan Caro, autora de la carta.
- Bernat Despuig: mestre de Montesa. Rep l’encàrrec de Carles I de negociar la pau amb els agermanats. El seu intent fracassa.
- Bertomeu de Cas: cunyat de Joan Caro, sucrer i dirigent agermanat de Gandia.
- Bertomeu Monfort: advocat de la ciutat de València.
- capità Agulló: agermanat de Xàtiva.
- capità Boluda: agermanat de Xàtiva.
- Carles I: rei d’Aragó, Castella, etc.
- comte de Mèlito: vegeu Diego Hurtado de Mendoza.
- comte d’Oliva: vegeu Serafí Centelles.
- Diego Hurtado de Mendoza: comte de Mèlito. Virrei de València en temps de la Germania.
- Diego Jofre: cavaller que protegeix Pere Malet.

duc de Calàbria: vegeu Ferran d'Aragó.
duc de Gandia: vegeu Joan de Borja.
duc de Sogorb: vegeu Enric d'Aragó.
Enric d'Aragó: infant, cosí de Ferran el Catòlic. Duc de Sogorb.
Esteve Urgellés: hostaler. Capità general de la Germania.
Ferran d'Aragó: duc de Calàbria. Fou empresonat al castell de Xàtiva per ordre de Ferran el Catòlic i fou alliberat per Carles I el 1523.
Francesc Artés: advocat de València contrari a l'elecció de menestrals per al càrrec de jurats.
Francesc Eiximenis: escriptor franciscà, autor d'una extensa obra doctrinal.
Francesc Estanya: teòleg carmelita. Intervé en les negociacions de pau a València.
Francí el Saliner: morí acusat de mascarar i de servidor dels senyors.
Garcia Garcés: regent de Consell d'Aragó, es mostrà favorable a les reivindicacions de la Germania.
Gaspar Eiximeno: escrivà confirmat en el càrrec a la tornada del virrei a València.
Germana de Foix: segona esposa de Ferran el Catòlic i després virreina de València.
Guillaume de Croy: senyor de Chièvres, noble flamenc, preceptor i conseller de Carles I.
Guillem Ramon Català de Valeriola: de l'estament militar. Fou també cronista, autor de *Relació verdadera de com se començà i se proseguí la Germania en la ciutat i regne de València que fonc en los anys 1519 fins el 1521*.
Guillem Sorolla: teixidor. Encapçala l'ala radical de la Germania.
Hipòlita Roís de Liori: comtessa de Palamós, destinatària de la carta de Beatriu Ferrer.
Jaume Ros: jurat en cap. Es veu forçat a ser capità general de l'exèrcit agermanat.
Jeroni Coll: notari. Participa en una ambaixada a la Cort juntament amb Joan Caro i Guillem Sorolla.
Jeroni Sòria: mercader i autor d'un *Dietari*.
Jeroni Soriano: advocat de la ciutat de València contrari a l'elecció de menestrals per al càrrec de jurats.

Jeroni Vic: ambaixador a Roma. Tornà a València en plena guerra de les Germanies.

Joan Caro: sucrer, marit de Beatriu Ferrer, racional i capità general de l'exèrcit agermanat.

Joan de Borja: duc de Gandia. Decidit enemic de la Germania.

Joan de Peratalhada: alquimista franciscà, occità o català del segle XIV, autor d'un *Vademecum in tribulatione* en què fa diverses profecies basades en una interpretació de l'Apocalipsi.

Joan Ferrandis d'Herèdia: portà tropes de Requena per a reforçar l'exèrcit mascarar a Xàtiva.

Joan Llorenç: paraire i dirigent agermanat.

Joan Navarro: caputxer, demana justícia en l'afer de Pere Malet.

Juan González de Villasimpliz: secretari de Carles I. Interlocutor del rei amb els agermanats.

l'Encobert: predicà en favor de la Germania. Es feia dir fill del príncep don Joan d'Aragó i de Na Margarida de Flandes.

Lluís: marit de Margarida Bonet. Aprenent de velluter i seguidor de Guillem Sorolla.

Lluís Castellolí: prior del convent dominicà, o de Predicadors, de València.

Lluís Crespí: portà una companyia d'Almansa per a reforçar l'exèrcit mascarar a Xàtiva.

Lluís de Cabanyelles: governador de València.

Manuel Eixarxc: cavaller. Subrogat del governador.

Margarida Bonet: serventa a la sucreria de Joan Caro.

Maria Anna Verdú: veïna de Margarida. Té una funció destacable a *Indòmit*.

Maria de Fonseca: esposa de Rodrigo de Mendoza, marquesa del Cenete.

marquès de Cenete: vegeu Rodrigo de Mendoza.

marquès de Los Vélez: vegeu Pedro Fajardo y Chacón.

Mestre de Montesa: vegeu Bernat Despuig.

Miquel Estellés: capità de l'exèrcit agermanat del nord.

mossèn Picornell: capellà de l'església de Sant Joan del Mercat i confessor de Joan Caro.

Pedro Fajardo y Chacón: marquès de Los Vélez. Lluità contra la Germania a les batalles d'Oriola i Elx i reforçà les tropes del virrei.

Pere I el Gran: rei d'Aragó (1276-85), fill de Jaume I i de Violant d'Hongria.

Pere Lladó: fill del vescomte de Xelva. Feu penjar un capità de la Germania.

Pere Llorenç: fill de Joan Llorenç. Formà part de la Junta dels Tretze.

Pere Maça: governador d'Oriola. Acudí a reforçar l'exèrcit mascarat a Xàtiva.

Pere Malet: caputxer. Dona diners a un aprenent seu perquè obrís una botiga de caputxes a la plaça de Santa Caterina sense haver passat l'examen de l'ofici, i provoca un aldarull.

senyor de Chièvres: vegeu Guillaume de Croy.

Serafi Centelles: comte d'Oliva. Decidit enemic de la Germania.

Tomàs Dassió: síndic confirmat en el càrrec, juntament amb Joan Caro, a la tornada del virrei a València.

Vicent Peris: capità general de la Germania.

Vicent Saera: racional de València. Precedeix Joan Caro en el càrrec.

CARTA DE NA BEATRIU FERRER, VIUDA DE JOAN CARO, A DONA HIPÒLITA ROÍS DE LIORI, COMTESSA DE PALAMÓS, DES DE VALÈNCIA A MOLINS DE REI, 20 DE MARÇ DE 1524

Molt magnífica senyora, per la vostra lletra he conegut l'interés que mostreu per saber el final del meu marit, ja difunt. La seua esfereïdora mort va tenir lloc el passat dia 12 de març en circumstàncies que encara no puc relatar-vos si no vull augmentar el dolor que nit i dia em turmenta. I justament en la soledat d'aquesta aflicció us responc, car és l'única manera de descansar els meus mals. A les nits, quan tota la ciutat és un silenci de marbre i només la candela encesa i la ploma em fan companyia, m'endinse en un món on només hi ha records, i hi visc tranquil·la. El meu espòs va ser bo i just, vós el coneixíeu. Era recte i procurava dels béns de la ciutat amb compte i mesura, mirava per la seua família com un pare indulgent i magnànim, era lleial i obedient a totes les disposicions de sa majestat el rei, i generós i massa confiat amb tothom que li demanava pa. Aquests són els crims que el van dur a la tomba. He escrit crims on hauria d'haver posat «errors», el meu marit es va equivocar en el seu capteniment i en va ser víctima.

Direu que el meu judici és passional i agosarat, i no us negaré una bona part de raó, soc tan temerària com desvalguda i tan impulsiva com desgraciada; però deixeu-me escriure els pensaments que lleument enllumenen la grisor d'aquests dies tan térbols. Altrament, què pot fer una dona viuda, pobra i

sola, sense ningú que gose socórrer-la? Ens queda, senyora, la intimitat epistolar. Malgrat els perills que ara assolen els camins, confie que la meua carta arribarà a les vostres mans i que no deixareu que ningú més que vós llija aquesta confessió. Altrament, Déu sap que em portaria ben ràpidament on és el meu espòs, cosa que paradoxalment desitge més que res en aquest món.

Perquè, qui escoltaria el plany d'una dona sinó vós? «De llàgrimes de dona i coixera de ca, no s'hi ha de fiar», diu el refrany, i doncs, quin jutge sinó Déu, creuria sinceres les meues paraules? Quin miracle suprem podria tornar-me tot el que he perdut? La València d'ara no és la d'abans de la pesta, quan ens vau fer l'honor de visitar la nostra sucreria. És cert que ja hi havia el ferment del mal govern i els greuges que sofrien els gremis, però ningú no pot conèixer l'avenir i ens pensàvem, mesos després, que no hi hauria d'haver res pitjor que aquella pesta que va assotar la ciutat i la va deixar sense govern ni senyors, tots fugitius per por de la infecció. Sols el marquès del Cenete s'hi va quedar, allotjat al palau reial per no viure dins la ciutat emmurallada i pestilent.

Després hem passat anys de molta angoixa, de disputes enceses entre una Germania que governà la ciutat amb fidelitat al rei i els partidaris de mantenir els privilegis dels senyors amb engany al monarca, si els convenia. Hi ha hagut aldarulls i ressenyes d'oficis armats, baralles i saqueigs, morts de desgràcia i morts per causa de la maldat, exèrcits que anaven i venien i notícies que mai no eren d'esperança.

Però d'ençà que la virreina dona Germana ha arribat a la ciutat, sembla que hi regne el terror. Castiga tot vestigi d'agermanament amb més crueltat que no havia gosat d'usar el comte de Mèlito. Ara tothom s'amaga de la justícia. No hi ha clemència per a ningú i menys per als qui van voler contenir els agermanats més fermes, que ja són morts de fa temps. La virreina no només

vol tallar l'arbre, també vol descobrir-ne les arrels i traure-les al sol perquè no cresca mai més la llavor de la revolta.

I jo, en aquestes nits, quan m'assalta l'angoixa, em pregunto: què hauria passat si tants moderats, que ara paguen per la prudència que van mostrar, haguessen lluitat a les ordres dels capitans agermanats? Es podia ser moderat quan uns hòmens havien entrat en guerra per salvar el privilegi que ens concedí el bon rei Pere i apartar la justícia de la parcialitat? Hi haurà ara més justícia? Hi haurà més justícia després de tanta impietat? Jo us respondré: no.

Però quan vau venir a la sucreria encara eren dies lluminosos. «Vull conèixer el millor sucrer de València», vau dir en passar la llinda, però no vau conèixer el sucrer sinó la sucrera. Ell era a Rafalcaid, a prop de Gandia, a casa del seu cunyat Bertomeu de Cas, quin traïdor en Bertomeu! Traïdor? Perjudicà el nostre negoci, però lluità com un valent i ho dic ara, viuda, desvalguda i presa de tots els dubtes i, per què no dir-ho, de totes les temences.

–Soc Beatriu Ferrer, la muller de Joan Caro, senyora. Si puc servir-vos... –us vaig dir.

–Només faltaria –vau respondre afablement.

I començàreu a mirar els dolços que mostràvem al tinell de la botiga. Us fixàreu en els *manus Christi*, en el citronat i en les peres confitades.

–M'agraden molt, els vostres dolços.

De seguida em captivà la manera de parlar tan planera que teníeu, no parlàveu com aquelles senyores estirades que venen molt de tant en tant a la botiga perquè prefereixen enviar els criats a fer les compres habituals. Vós, en canvi, quan heu vingut a València sempre ens heu fet l'honor d'una visita. Per això, per aquesta afabilitat vostra, és que gose escriure-us en els dies més amargs de la meua vida.

Al vespre d'aquell dia, recorde que era a primers de març, el meu marit va tornar garganter a casa. Havia fet un bon negoci i quan ell feia un bon negoci el caràcter se li tornava jocund i parlava sense fre:

–Des de la casa de Bertomeu, a Rafalcaid, on encara arriba l'olor de la mar i es veuen les muralles de Gandia, la mesquita del Raval i les dels pobles de l'horta, des del castell de Bairén fins al d'Oliva, he pogut contemplar aquella immensa plana tota conreada a taules, verda de canyes acabades de plantar i aquella olor càlida de fem, que tant m'agrada perquè anuncia la fertilitat de la terra! I Bertomeu ha convençut el procurador –passava parlant d'una cosa a l'altra–, tot el sucre de tots els trapigs del

duc de Gandia serà nostre! Amb el que ens arriba de les Canàries i aquest, podrem omplir els ports de Gènova, de Londres, de Liorna, de Marsella, de Ravensburg, tots els ports d'Europa tindran sucre nostre, Beatriu!

Bertomeu de Cas, el nostre cunyat, era un bon sucrer. Coneixia tots els secrets de la transformació de la canyamel, ho vigilava tot, des de la càrrega del trapig fins a trobar el punt de cuita del xarop i l'elaboració dels pans de sucre i del sucre candi. Però era sobretot un bon comerciant. Bon parlador, tenia sempre la paraula justa per a desarmar l'adversari i sobretot coneixia la manera de seduir-lo sense que s'hi pogués negar. Quin Bertomeu! Tan bon negoci que ens havia procurat i tant que ens havia de fer patir en endavant!

El meu marit semblava ignorar, tanmateix, el temor de tot-hom als atacs dels pirates. Vós, senyora, deveu recordar les notícies d'aquells dies sobre saqueigs a Orpesa, a Borriana i a altres pobles de més a sud com Moraira, Xàbia i Altea. Eren moltes les veus que anunciaven un atac imminent al Grau de València.

Jo, com molta gent, tenia por que allò acabés passant realment i vaig gosar advertir el meu marit:

—No hauríeu de noliejear vaixells mentre hi haja l'amenaça dels agarens.

—No? I quin negoci faríem? Per a què volem tenir compradors arreu i comprar tanta canya i fer tant de sucre si no el podem vendre?

—Potser hauríeu d'haver-vos esperat a llogar els trapigs del duc. Encara no coneixem prou el rei Carles, no sabem si es decidirà a armar-se contra els pirates.

—S'hi decidirà —em va respondre amb contundència—. No serà tan poruc com el seu avi. Ara serà diferent, si el nou rei arriba a jurar els furs. I, a més, Bertomeu deia que era ara o mai, que el duc en tenia d'altres que volien llogar-li el trapig i no

volia demorar el tracte. Quina por teniu dels atacs si el poble ja, per fi, tindrà les armes?

Era cert, el rei Ferran havia ordenat als jurats i al Consell que proveïssen d'armes els oficis i havien passat quatre anys sense que l'ordre s'hagués executat. Un canvi de senyoria, d'un rei que es resistia a venir a València a fer el jurament, encara semblava més dubtes sobre si veuríem complert el manament del vell monarca. Només si persistia l'amenaça dels pirates hi hauria armes pels carrers.

I això va fer que en Joan em parlés un dia del pare Joan Llorenç.

—Parla molt bé, Joan Llorenç —va dir—. Ahir va aturar un aldarull de gent davant la casa de la vila. Va tenir el valor de posar-se davant la gent i dir que era una gran vergonya de València, aquell desordre, i que tot això podria haver-se evitat si hom hagués cregut el que manava el Catòlic rei Ferran i que en lloc d'anar cadascú pel seu compte, els gremis armats s'haguessen adesenat.

Jo li donava la raó, no perquè de nosaltres, les dones, hom només espera això, que callem, sinó perquè sempre he cregut sense dir-ho que el servei més gran que podem fer al rei és no atorgar pau ni treva als enemics de la fe.

També sabia que Joan Llorenç no era home de fer visites de franc. Un dia va venir a casa i quan se n'anà, vaig preguntar al meu marit:

—Què t'ha demanat?

—Que l'ajude. S'ha entercat a aconseguir que la mà menor entre al regiment de la ciutat, com passa a Barcelona i a Saragossa, on sí que hi ha jurats menestrals. El rei Pere el Gran ens ho va concedir...

—I què vol que faces? —Vaig voler saber-ne més detalls.

—M'ha demanat diners per a fer una ambaixada al rei.

–Una ambaixada al rei? Per què? Creieu que ell voldrà afavorir els gremis?

–No només és això. El rei Carles no ha jurat els furs i sense jurament no hi ha corona.

Per aquell temps, Llorenç justificava la seua demanda parlant d'una profecia de Francesc Eiximenis segons la qual d'ací a poc temps no hi hauria reis, ni ducs, ni comtes, ni nobles, ni grans senyors. El meu marit me'n va parlar:

–I us creieu, vós, aquesta profecia? –li vaig dir.

–Eiximenis va donar savis consells als jurats del seu temps i el seu llibre encara penja a la taula de l'escrivà de Sala de la ciutat.

Jo no em creia aquella profecia, ni algunes altres que en aquell temps corrien per València. Però, havent passat el que hem passat, hauríem fet ben fet de creure, si no al peu de lletra, sí d'interpretar atentament, el *Vademecum in tribulatione* de Joan de Peratalhada, anunciador d'una mudança de reis, d'una terrible multiplicació de guerres i de l'agreuament de la situació del poble per augment de tirans, lladres i bandolers de camins.

El rei ja havia mudat; de lladres ja n'hi havia al Consell Secret, i la guerra, que estava encara per venir i fins i tot per anunciar-se, acabaria amb el món, si no ens duia abans el veritable Anticrist. La maldat viu tothora entre nosaltres, com l'Enemic, que va solt per sempre des d'abans que el món fos món. Joan Llorenç ho sabia, com ho sabia el meu marit i jo mateixa, que també me n'adonava.

–No hi ha justícia, en aquesta ciutat –em va dir en Joan finalment. Sabia com fer-se escoltar.

Però la injustícia deu ser un mal mereixedor dels pitjors castics divins. Déu no vol un món injust i és per això que de tant en tant ens castiga paorosament. És així la seua llei.

I ara, en aquesta quietud, quan alce la mirada més enllà del feix de llum de l'espelma, veig la nit dins la cambra, i veig la pesta. Feia calor, aquell dia de juliol, quan vam començar a sentir les campanes i els primers crits d'alerta, i no van tardar a veure's els primers morts dalt dels carros pel camí del cremador. La ciutat es va vestir aviat del fum pestilent i de la mala olor dels cadàvers cremats. Però això ja no ho van sentir els senyors, ni els oficials reials i municipals de la ciutat, que la van abandonar de seguida.

No puc recordar si aquests primers laments per la pesta van venir abans o després d'un altre mal presagi, la captura davant les costes d'Almeria d'una nau que anava cap a Londres carregada amb sucre nostre. Hi vam perdre molts diners i Battista Burgarini, el banquer, ens escriví des de Siena: «No heu de patir per l'assegurança marítima dels vostres vaixells, uns altres s'arruïnarien, però no vós, sé que us refareu d'aquest colp i que podrem continuar fent els nostres negocis». Ho deia amb la boca petita, no tenia més remei que dir-ho perquè sabia que el meu marit hauria pogut canviar de banquer en un tancar i obrir d'ulls i ell hi hauria perdut més diners encara.

Però aquella nau no va ser l'única que caigué en mans dels pirates, també se'n van apoderar d'un parell que venien a València carregades de blat i la situació es va complicar no només en l'aspecte financer sinó també, i això era encara més greu, en l'abastiment de la ciutat. Aquell desgavell de males notícies, va provocar més inquietud entre la gent. València va

quedar quasi deserta, passaven dies en què ningú no entrava a la sucreria. Fou el primer revés que va patir el nostre negoci, però el meu marit sabia que aquestes coses no duren per sempre i va saber aguantar els compromisos i noliejar més vaixells dels que hauria estat prudent. El temps li donava la raó, no sempre estaven a l'aguait els pirates.

Tot això passava mentre València bullia. Feia pocs dies que el prior dels dominicans, Lluís Castellolí havia predicat a la seu:

«El pecat nefand de la sodomia ha provocat la ira de Déu contra la ciutat de València... i el castic en forma de pestilències, de guerres i de fam assota i assotará les vostres cases... les autoritats d'aquesta ciutat no fan res... abans prefereixen fugir com les rates que apaivagar la ira divina... jo sé qui són els bujarrons! Foc als sodomites! Tots a la foguera!».

Això i moltes paraules amenaçadores diuen que havia proferit des de la trona el predicador i de seguida s'encetà a València una despietada persecució contra els qui pecaven pel forat nefand, tothom volia ser el més obedient a les prèdiques de l'eminent teòleg; corrien els dies, la gent en parlava fins que un dia passà per davant la botiga una gentada menant un carro que duia a dalt un home dret, amb les mans lligades, una a cada varal, i aspecte d'haver estat torturat. Vaig eixir al carrer a veure què era aquell rebombori, em van dir que l'home era un flequer que els jóvens havien tret de la sagristia de la seu, on havia confessat el seu crim i havia implorat pietat. No n'hi havia, de pietat per a ell ni per a cap dels sodomites i ell ho sabia, però tot li hauria anat millor si no hagués estat per l'aldarull dels xics i l'entrada violenta a l'església per a traure-l'en.

–Muiren els putos!

–Al foc, els putos! –cridava la multitud.

Vaig deixar passar aquella polseguera i vaig entrar a la botiga. En Joan va tornar al vespre, havia vist l'aldarull davant la seu,

havia parlat amb Guillem Ramon Català de Valeriola i Andreu Dalmau, que en aquell moment eixien dels oficis.

–Fra Castellolí... no diré que s'equivoque, però el seu sermó tan encés portarà més desgràcies que la pesta mateixa –va dir-me el meu marit.

Jo el vaig mirar sorpresa, m'estranyava aquella opinió:

–Això creieu?

–No només jo, que només he estat una estona veient el que passava. Mossén Guillem Ramon Català, que ho ha vist tot, és qui m'ho ha dit. València, sense senyors ni govern, pateix fam, una pesta, injustícies i el perill dels pirates. Tot això pot esclatar d'un moment a l'altre en una batalla com no se n'ha vista mai cap altra.

És fàcil escriure ara del que va passar i de com ho va vaticinar el meu espòs. En aquell moment que m'ho deia vaig creure que no s'equivocava, amb tanta convicció com ho deia, però recorde que a la nit, quan ja estava gitada, el pensament d'una catàstrofe no em deixava dormir, no volia pensar-hi ni creure que vindrien unes desgràcies encadenades a les altres, i vaig estar moltes hores regirant-me damunt el matalaf, feia molta calor aquella nit de juliol, i només el pensament que no podia ser tanta desgràcia seguida em va deixar dormir ja a l'alba, convençuda que en Joan se m'havia tornat massa covard. Tan valent que era per als negocis i tan poregós de la vida del carrer.

Passà l'estiu i passà la pesta, que el rei aprofità com a excusa per a no venir a València; fins i tot hom digué que s'avenia a celebrar corts a Sant Mateu i jurar-hi els furs, fora del Cap i Casal, no a la seu com pertoca; però ja sabia tothom que el que volia el jove monarca era anar a Aquisgrà per a ser coronat emperador. Tothom, digués el que digués, havia perdut l'esperança de rebre'l a València, amb pesta o sense. Corregué la veu que Guillem Sorolla, teixidor, proveït de certificacions dient que ja no hi havia pestilència a la ciutat, havia estat enviat a la Cort com a ambaixador dels oficis per a demanar al rei que confirmés l'autorització per a l'armament dels menestrals, la igualtat de tots davant la justícia i el permís de reunió sense haver de demanar-ne al governador.

En Joan estava content:

El rei no vindrà, però posarà cadascú al seu lloc –solia dir.

–Confieu molt en aquest rei –li deia jo.

–És jove i estranger. Voldrà guanyar-se l'estima de tothom. Ho necessita.

I el rei no vingué. Vingué només Guillem Sorolla i fou rebut amb grans festes i aclamacions per tot el poble, havia dut cartes del monarca molt favorables a les nostres demandes, tot just promogudes per Joan Llorenç: autoritzava l'armament i assegurava el dret de reunió sense haver de témer els assots i les multes amb què el governador amenaçava qui volgués reunir-se sense permís.

–El rei sembla content amb la Germania –vaig sentir que el meu marit comentava amb Joan Llorenç, un dia que el vam trobar eixint de missa.

–Ha fet ben fet Sorolla d’anunciar al senyor de Chièvres que el braç reial acceptaria un jurament delegat, si el rei no podia venir a València.

–Això és el que diu que va fer. Jo mateix li vaig aconsellar que ho fes. Era una manera de guanyar voluntats contra els braços militar i eclesiàstic. I el senyor de Chièvres influí en la decisió del monarca.

–Ha estat astut, Sorolla. Diu que abans va anar al Consell d’Aragó, on va trobar el suport del regent Garcia Garcés. Podem dir que tenim grans aliats davant el rei.

–El braç militar s’inquieta per això, ja ho esperàvem –es lamentà el meu marit.

–Els nobles no accepten el jurament delegat, escriuen cartes al rei i no serà estrany que envien una ambaixada a la Cort –reblà l’altre.

–Hi topará amb els nostres amics –replicà en Joan.

–Sobretot amb Garcia Garcés.

Jo no sabia qui era Garcia Garcés i desconfiava de les simpaties del rei amb els gremis. Si el braç militar decidia influir en els designis del monarca, aquest no s’avindria a confirmar l’armament dels gremis, ni al preu d’estalviar-se el viatge a València, i el revocaria. Per altra banda, em preguntava com havia guanyat Sorolla la voluntat i la influència de Garcia Garcés. Però sempre em vaig abstenir de comentar aquestes coses amb cap altre que no fos el meu marit i amb ell només quan veia que necessitava parlar-ne. No gosava contradir-lo, només el reconvenia suauement i en comptades ocasions.

–Quina necessitat teniu d’ocupar-vos d’aquestes ambaixades? No és el sucre, el nostre ofici? –li vaig demanar un dia.

–Sí, és el sucre –respongué–. Però el sucre necessita ciutats que en demanen, i les ciutats necessiten gent ben governada i ben nodrida per a demanar-ne. D’ací es desprén que, com el cos